

EVROPSKÁ ÚMLUVA - Čl.10

Svoboda projevu

1. Každý má právo na svobodu projevu. Toto právo zahrnuje svobodu zastávat názory a přijímat a rozšiřovat informace nebo myšlenky bez zasahování státních orgánů a bez ohledu na hranice. Tento článek nebrání státům, aby vyžadovaly udělování povolení rozhlasovým, televizním nebo filmovým společnostem.

2. Výkon těchto svobod, protože zahrnuje i povinnosti i odpovědnost, může podléhat takovým formalitám, podmínkám, omezením nebo sankcím, které stanoví zákon a které jsou nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, územní celistvosti nebo veřejné bezpečnosti, předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky, ochrany pověsti nebo práv jiných, zabránění úniku důvěrných informací nebo zachování autority a nestrannosti soudní moci.

Listina základních práv a svobod

Čl.17

(1) Svoboda projevu a právo na informace jsou zaručeny.

(2) Každý má právo vyjadřovat své názory slovem, písmem, tiskem, obrazem nebo jiným způsobem, jakož i svobodně vyhledávat, přijímat a rozšiřovat ideje a informace bez ohledu na hranice státu.

(3) Cenzura je nepřípustná.

(4) Svobodu projevu a právo vyhledávat a šířit informace lze omezit zákonem, jde-li o opatření v demokratické společnosti nezbytná pro ochranu práv a svobod druhých, bezpečnost státu, veřejnou bezpečnost, ochranu veřejného zdraví a mravnosti.

(5) Státní orgány a orgány územní samosprávy jsou povinny přiměřeným způsobem poskytovat informace o své činnosti. Podmínky a provedení stanoví zákon.

Německý ústavní soud kladl do popředí při posuzování institucionální garance svobodného poskytování informací myšlenku zajištění podmínek pro svobodnou, individuální tvorbu názorů ve věcech veřejných.¹ Cílem je vytvořit takový řád, který umožní, aby masové médium zprostředkovávalo jak rozvoj osobnosti, tak rozvoj demokratického řádu skrze svobodnou, individuální a veřejnou tvorbu názoru - což je uskutečnitelné za předpokladu, že není vydáno ani do rukou státu, ani do rukou určitých společenských uskupení. Z ústavních hodnot pak vyplývají požadavky na obsah vysílání, jako je věcnost, pravdivost informací a vzájemný respekt, které jsou však v mnohem vyšší míře uplatňovány na veřejnoprávní média.² I český ústavní soud konstatoval, že základní práva tvoří objektivní hodnotový řád, v němž svobodný projev hraje důležitou roli (IÚS 367/03)³

Evropský soud pro lidská práva vytváří dle míry ochrany hierarchii kategorií projevu – nejvíce chrání politický projev a projev občanský (tím je myšlen projev sledující veřejný zájem – např. kritika kolaborace Švýcarů s nacistickým Německem, obvinění Mc Donald's za abuzivní farmářské metody, kritika boje se sektami). O něco méně je pak chráněn projev akademický a umělecký. Menší ochrany pak požívá projev komerční.

Média podle Evropského soudu pro lidská práva plní roli hlídacího psa demokracie a tím přispívají k demokratickému politickému procesu a zdravému fungování společnosti, stimulují debatu o otázkách veřejného zájmu.

Evropská Úmluva o ochraně lidských práv stanoví, že výkon svobody projevu zahrnuje i povinnost a odpovědnost. A že se toto ustanovení vztahuje jak na nás právníky (soudce a advokáty), tak na Vás novináře, provozovatele vysílání i státní zaměstnance.

Evropský soud pro lidská práva tuto povinnost a odpovědnost chápe tak, že novináři musí jednat v dobré víře a poskytovat přesné a spolehlivé informace v souladu s principy novinářské etiky.⁴

¹ BvL 89/78

² 1 BvL 30/88, 1 BvL 1 BvF 1/85

³ E. Wagnerová In komentář listiny s. 429, body 20. – 25.

⁴ Kosař Komentář Úmluvy str. 1063, 1064 a poté s. 1067 a násl.

Čím je tvrzení závažnější, tím pevnější musí být jeho skutkový základ.⁵

Novinář nesmí vycházet jen z jednoho zdroje, ledaže by to byla oficiální zpráva významného státního úřadu.⁶

Pouhé označení tvrzení jako tvrzení třetích osob v zásadě nezbavuje vydavatele jeho „povinnosti a odpovědnosti“ spojených s výkonem práva na svobodu projevu, zvláště jeho povinnosti ověřit si pravdivost skutkových tvrzení.⁷

Při přebírání informací platí povinnost uvádět co nejpřesnější citaci původního zdroje a neodchylovat se od významu původního sdělení.⁸

Novinář – moderátor neodpovídá za osobu, která v debatě pronesla případně polemická, urážející a nactiutrháčná slova. Nepřiměřené břemeno na novináře by tak vedlo k tomu, že by se vyhýbal rozhovorům s osobami, vyjadřujícími se polemicky a přehnaně. Společnost by tak mohla přijít o vysílání živých a břitkých debat v médiích, které jsou živnou půdou demokracie.⁹

Novináři mají zvláštní odpovědnost, když referují o trestním stíhání jednotlivce před vynesením definitivního rozsudku – neboť jednotlivci mají právo být považováni za nevinné, dokud jejich vina nebyla prokázána.¹⁰

Fuentes Bobo proti Španělsku, rozsudek, 29. 2. 2000, č. 39293/98 – vláda nechránila právo stěžovatele na svobodu projevu před zásahy ze strany soukromých osob - vyhozen z práce v televizní společnosti, protože v rozhlasovém vysílání kritizoval management „své“ televizní společnosti

ESLP jako legitimní cíl při vydávání licencí považuje třeba i zachování kvality a vyváženosti vysílaného programu¹¹ nebo zachování různorodosti národních médií.¹²

⁵ Effecten Spiegel AG proti Německu, 4. 5. 2010, č. 38059/07

⁶ Bladet Tromsø a Stensaas proti Norsku, rozsudek velkého senátu 20. 5. 99, č. 21980/93

⁷ Effecten Spiegel ...

⁸ Radio France a další proti Francii, 30. 3. 2004, č. 53984/00

⁹ Lionarakis proti Řecku, 5. 7. 2007, č. 1131/05

¹⁰ Např. Pedersen a Baadsgaard proti Dánsku, rozsudek velkého senátu, § 78, 17. 12. 2004, č. 49017/99

¹¹ Tele 1 Privatfernsehgesellschaft mbH proti Rakousku § 25

